

ПЕДАГОГІКА

УДК 371.32

Аліна Білоус
(Київ)

НАБУТТЯ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ВИЩОГО МОВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті акцентується увага до розвитку соціокультурної компетентності та підготовки студентів до міжкультурного спілкування. Стверджується, що зорієнтованість викладача на професійно спрямоване ознайомлення студентів з національними реаліями, фоновою лексикою, реаліями щоденного життя, засобами афористичності, лексичними одиницями з національно-культурним компонентом покликана допомогти студенту підготуватися до міжкультурного спілкування.

Ключові слова: мовні реалії, топоніми, семантика, лексична компетентність, соціокультурної освіти, лексичні одиниці.

The article focuses on the development of socio-cultural competence and students' training for intercultural communication. The paper argues the teacher's focus on professionally oriented students' training with national realities, background vocabulary, realities of everyday life, means of aphorisms, lexical units with national-cultural component is meant to help students in training for intercultural communication.

Key words: language realities, toponyms, semantics, lexical competence, socio-cultural education.

Основу зазначеного набуття становить факт значної кореляції між вокабуляром та культурними цінностями суспільства, що знайшло належне висвітлення в лінгвістиці. Оскільки люди дають назви важливим для них явищам та фактам у фізичному та соціальному світі, ці явища стають більш помітними в культурному плані. Як зазначає американська вчена Кіра Хол, лексичні варіації відображають культурні розбіжності і відповідно, представляють безцінний інтерес для вивчення культури, мови та суспільства. [3, с. 328]

Можемо констатувати, що на заняттях з тематичною соціокультурною домінантою, увага повинна бути приділеною пред'явленню та поясненню мовних та позамовних фактів, а передусім національних реалій (антропонімів, топонімів, етнографічних реалій, реалій культури, системи освіти й виховання, тощо). Г. Д. Томахін в свою чергу говорить, що в мовних реаліях проявляється зв'язок між мовою та культурою, отже, при зміні реалій в суспільстві змінюються реалії в мові. Тому завжди можна знайти реалії-неологізми, що стають реаліями-архаїзмами (напр. beat generation – «розчароване», втомлене покоління, що відобразало бунт молоді в 50-60-х рр.) [2, с. 15]

При вивченні лексики, особливу увагу необхідно звернути на топоніми (географічні назви). Топоніми часто відображають історію заселення, освоєння території та мобільність людей (напр. назва країни США відображає єдність різних народів, які зберегли свою свободу та індивідуальність, тощо.) Антропоніми (особисті імена людей) як імена історичних діячів (George Washington, Martin Luther King, Wright brothers, etc.) етнографічні реалії несуть свою цінність при вивченні мови. Це можуть бути реалії побуту (American Eagle – famous cloth brand, Kike – fancy, expensive sports cloth, trainees – sports shoes, fast food, peanut butter – famous and favorite butter in the US, money, etc.), реалії освіти (PTA – parents – teachers association, public and private schools, references, CV, cover letter, ect.) тощо.

При освоєнні культурного компонента в області лексики для культурних ікон (Мікі Маус, Дісней Ленд) потрібна візуальна наочність. Для пояснення одиниць конкретної семантики (house, bread) потрібно використання автентичних матеріалів та артефактів. Набагато важчим є процес пояснення та засвоєння слів абстрактної семантики (freedom, privacy), ці слова мають переклад, але є незрозумілими для української ментальності. Їх вживання зв'язано з різноманітними асоціаціями та культурними особливостями, а розуміння їх вживання в обох культурах є критерієм міжкультурного спілкування.

Важливе значення при вивченні/викладанні англійської мови мають так звані ключові слова, які, як відзначає Г.В. Єлізарова, по перше, відображають культурно-специфічні поняття, а по друге, слова, які співпадаючи на поверхні зі словами в рідній мові в своїх лексичних значеннях, відрізняються в культурному плані. Тому формування лексичної компетентності в контексті соціокультурної освіти надзвичайно важливо для покращення спілкування на міжкультурному рівні. Г.В. Єлізарова наводить приклади таких понять, як community в рідній та англійській мовах. Дане слово не має аналога в українській мові. Якщо з англійської мови це слово перекладається як «громада, община, суспільство», то ці слова несуть в собі масу конотацій, що не відповідають значенню цього поняття в англійській мові. Для американців community – це не просто об'єднання людей за спільним інтересами, для суспільної праці, це дещо більше, як взаємозв'язок людей у соціумі, з певною мірою соціальної відповідальності та соціального контролю, що забезпечує баланс інтересів особистостей. Для українців слово «громада» несе архаїчний зміст, у нас в силу історичних подій не настільки розвинутий дух громадськості. Подібним прикладом є інтерпретація слів «душа», «доля» в українській мові. Вирази «болить душа», «душевна людина» важко сприймаються американцями, так як для них незрозумілим є багатство української душі та внутрішнього світу. [1, с. 51-60]

Інша категорія слів – слова, що не є культурно-специфічними і зустрічаються в двох мовах, але мають різні культурні значення. Г.В. Єлізарова наводить приклад слів «друг» та «дружба». В українській культурі цим словам надається особливе значення, оскільки друзі – це не лише співрозмовники, а люди, з якими ми ділимося особистою інформацією, труднощами, проблемами, і ми чекаємо від них допомоги, відданості. Такі відносини сформувалися історично. В той час як в Америці поширилася мобільність громадян і «друг» набув українського еквіваленту «знайомий, колега, сусід, приятель». Американці легко міняють друзів, переїжджаючи з місця на місце, тому з традиційного «to find a friend» прийшло «to make a friend», що показує вміння американців знаходити спільну мову з людьми в соціумі. Для них друг – це співрозмовник, людина, з якою приємно проводити час. Тому дивним вважається те, що українці чекають від них відданості та часто просять про дуже особисті послуги. [1, с. 60-65] Також за цією причиною дивними та незрозумілими сприймаються американцями відповіді українців на питання How are you? Українці розпочинають в деталях розповідати все про своє життя та життя родичів, друзів і їхні проблеми.

Ми вважаємо, що при введенні лексики, яка має еквівалент в рідній мові, необхідно познайомитися з новим змістом, значенням цих слів, що часто відрізняється від звичного для носіїв мови. Отже, для адекватного спілкування на міжкультурному рівні, студенти мовних вищих навчальних закладів повинні володіти лексикою в ракурсі міжкультурних особливостей.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Єлізарова Г.В. Культура в обучении иностранным языкам. Санкт-Петербург: КАРО, 2005. 352 с.
2. Томахин Г.Д. Реалии в языке и культуре. *Иностранные языки в школе*. Москва, 1997. №3. С.13-18.
3. Bucholz M., Hall K. *Language and Identity*. Oxford: Basil Blackwell. 2003. P. 294-368.